

Agenda

Recente publicaties

- *Advies Het recht op toelating nogmaals bezien* (18 juni 2010)
- *Advies Naar een nieuwe kleuterperiode in de basisschool* (26 mei 2010)
- *Advies Verzelfstandiging in het onderwijs 1* (11 mei 2010)

Verwacht

Tweede helft 2010:

- *Verkenning Maatschappelijke achterstanden in de toekomst*
- *Advies Waardevastheid van diploma's*
- *Advies Wijziging Wet op het onderwijstoezicht*
- *Verkenning Vorming in het onderwijs*

Voorwoord

Bijna alle driejarigen maken inmiddels gebruik van kinderopvang of van de peuterspeelzaal. De kwaliteit van deze voorzieningen varieert echter sterk en laat in veel gevallen te wensen over. De raad stelt voor alle drie-

jarigen vijf ochtenden te laten spelen en leren in een pedagogisch rijke omgeving op de basisschool en onder leiding van goed opgeleid personeel.

Dit publiek bekostigde aanbod moet zo aantrekkelijk zijn dat ouders graag hun kinderen laten deelnemen, zoals dat nu ook geldt voor het bestaande aanbod voor vierjarigen. Het voorstel ontmoet voor- en tegenstanders. Voorstanders zien voordelen in een beter speel-/leerprogramma en beter opgeleid personeel. "Peuters horen niet in de schoolbanken", was een van de reacties. Maar schoolbanken staan alleen nog in het Nationaal Onderwijsmuseum te Rotterdam, de onderbouw van onze basisscholen is gericht op spelen en leren. De raad pleit voor een pedagogisch hoogwaardig aanbod voor alle driejarigen zoals ook in veel andere landen gebruikelijk is. In Vlaanderen nemen bijvoorbeeld vrijwel alle driejarigen deel aan kleuteronderwijs.

Is zoiets betaalbaar? We geven al veel geld uit aan driejarigen via de peuterspeelzalen, de voorschool en de kinderopvangtoeslag. De vaste jaarlijkse meerkosten liggen rond de 100-200 miljoen euro. Wel zijn er eenmalige invoeringskosten, vooral voor huisvesting en scholing. Wat de scholing betreft is de raad voorstander van differentiatie binnen de paboopleiding. De pabo zou een specialisatie voor jonge (3-8) en oudere kinderen (6-12) moeten aanbieden.

Een ander vraagstuk waar de raad mee bezig is betreft de inrichting van grote tot zeer grote besturen en instellingen. Wat is de wenselijke mate van zelfstandigheid van afdelingen, locaties, opleidingen die onder één bevoegd gezag vallen? Hoe zelfstandig kan een sector, een afdeling, een unit, een vestiging zijn als het gaat om de programmatische, financiële, personele, arbeidsvoorwaardelijke en huisvestingsaspecten en de communicatieve positionering?

De raad zoekt voorbeelden van interne verzelfstandiging. Als u vindt dat uw eenheid een goed of mogelijk wel een niet zo goed voorbeeld van zelfstandigheid is, dan is een beknopte beschrijving van de situatie zeer behulpzaam bij de opstelling van het advies. De beschrijving kan betrekking hebben op alle onderwijssectoren, van primair onderwijs tot en met het hoger beroepsonderwijs.

Fons van Wieringen, voorzitter

Verzelfstandiging in het onderwijs

De Onderwijsraad heeft op 11 mei 2010 een advies uitgebracht over het onderwerp **verzelfstandiging in het onderwijs ('opting out')**. In dit advies gaat de raad na hoe het beste kan worden ingegaan op initiatieven van ouders die een bepaald onderwijsaanbod willen realiseren, dat (nog) niet bestaat binnen het schoolbestuur waaronder de school van hun kinderen valt. De raad bepleit een zorgvuldige procedure, waarbij pas in laatste instantie externe verzelfstandiging (afsplitsing) aan de orde kan komen.

In de eerste plaats is het van belang de situatie te voorkomen waarin onvrede ontstaat, die kan leiden tot een wens naar zelfstandigheid. Schoolbesturen kunnen preventief beleid voeren dat gericht is op het onderkennen van wijzigingen in de wensen van (aankomende) ouders. De wetgever zou in de visie van de raad moeten nadenken over een regeling van een variëteitsbeleid: een periodieke toets (één keer in de vier jaar) waarbij het bevoegd gezag nagaat of het aanbod van de scholen voldoet aan de duurzame wens van ouders in een bepaald gebied.

Indien toch de wens naar verzelfstandiging ontstaat, dan dient deze serieus te worden genomen. Er zijn daarbij ruwweg twee mogelijkheden. Het gewenste aanbod kan alsnog binnen het schoolbestuur tot stand komen (interne verzelfstandiging). Daarbij

kan gedacht worden aan een nieuw programma dat, tijdelijk of permanent, binnen de bestaande bestuurlijke structuur wordt gerealiseerd. Maar het nieuwe aanbod kan ook daarbuiten worden gecreëerd (externe verzelfstandiging door de stichting van een nieuwe school).

De raad is van mening dat mogelijkheden tot interne verzelfstandiging eerst onderzocht moeten worden. Pas wanneer dit geen oplossing biedt, zou externe verzelfstandiging in beeld kunnen komen. Daarbij is er een mogelijkheid van een bestuurlijke overdracht naar een ander of nieuw bestuur dat wel bereid is mee te werken het desbetreffende ouderinitiatief.

In alle gevallen waarin sprake is van verzelfstandiging, dient de medezeggenschaps-

raad een belangrijke vinger in de pap te hebben. Er dient een twee derde meerderheid te zijn bij zowel de ouder- als de docentgeleding. Bij geschillen tussen enerzijds ouders en docenten en anderzijds het bevoegd gezag, kan de situatie worden voorgelegd aan de landelijke geschillencommissie. Uitspraken van deze commissie zijn bindend wanneer het gaat om initiatieven tot interne verzelfstandiging. Het bestuur kan slechts van deze uitspraak afwijken indien hiervoor zwaarwegende redenen zijn. Bij initiatieven tot externe verzelfstandiging geldt het primaat van het bevoegd gezag.

In een vervolgadvisie *Verzelfstandiging in het onderwijs II* gaat de raad in op de verschillende varianten voor interne verzelfstandiging.

Oproep: hoe realiseert uw school eigenheid binnen een (groter) bestuur?

De raad is op zoek naar voorbeelden van interne verzelfstandiging in het onderwijs. Voor het vervolgadvisie wil hij (beknpte) beschrijvingen verzamelen van scholen die in het verleden meer eigenheid hebben gerealiseerd binnen een groter (bestuurlijk) verband.

De Onderwijsraad wil eind 2010 een advies publiceren waarin hij ingaat op de verschillende mogelijkheden voor het omgaan met de zelfstandigheid van afdelingen, locaties en/of opleidingen die onder één bevoegd gezag vallen. Hierbij komen aan de orde: de programmatische, financiële, personele, arbeidsvoorwaardelijke en huisvestingsaspecten, en de communicatieve positionering van intern verzelfstandigde eenheden. Het advies is een vervolg op het onlangs verschenen advies *Verzelfstandiging in het onderwijs I*, waarin de raad aangeeft welke procedure gevolgd zou moeten worden

wanneer scholen uit een bestuursverband zouden willen stappen om zelfstandig verder te gaan. Bekijk u ook de uitgebreidere oproep in de notitie op onze website.

De Onderwijsraad verzamelt voorbeelden van interne verzelfstandiging

De raad wil enkele tientallen beknpte beschrijvingen verzamelen en die gebruiken voor zijn advisering. De beschrijvingen kunnen in een bijlage van het advies worden opgenomen als de inzender daar geen bezwaar tegen maakt; in elk geval dienen ze om een goed gedocumenteerd advies te maken over een nog niet zo eenvoudig onderwerp.

Bij de beschrijving denkt de raad aan een beknpte notitie (2-4 pagina's), waarin aangegeven wordt welke combinatie van eenheid en zelfstandigheid is bewerkstelligd

en welke ervaringen hierbij en hiermee zijn opgedaan. U kunt een dergelijke beschrijving aan de raad sturen of mailen. Een beschrijving kan ook gemaakt worden in telefonisch overleg met de projectleider dr. Kathleen Torrance (zie hieronder). De beschrijving kan betrekking hebben op alle onderwijssectoren, van primair onderwijs tot aan het hoger beroepsonderwijs.

Inzenden tot 1 september 2010

De raad ontvangt uw inbreng graag voor 1 september 2010. U kunt schriftelijk materiaal sturen naar k.torrance@onderwijsraad.nl of bellen met 070-3100007 om een afspraak te maken voor een gesprek hierover met de projectleider. Uw inbreng wordt gebruikt bij de totstandkoming van het vervolgadvisie. Een casusbeschrijving kan anoniem worden opgenomen of met vermelding van naam.

Onderwijsraad wil kleuterperiode van de basisschool uitbreiden

Uitbreiding van het basisonderwijs met een pedagogisch aanbod voor vijf ochtenden voor alle driejarigen, gekoppeld aan een herziening van de kleuterperiode. Dat stelt de Onderwijsraad voor, om zo de voor- en vroegschoolse ontwikkeling van alle jonge kinderen te stimuleren.

Aanleiding: hoge deelname aan voorschoolse voorzieningen maar zorgen over kwaliteit

Bijna alle driejarigen maken inmiddels gebruik van kinderopvang of van de peuterspeelzaal. De kwaliteit van deze voorzieningen varieert echter sterk en laat in veel gevallen te wensen over. Peuterspeelzalen lopen leeg, met uitzondering van die voorzieningen die voor- en vroegschoolse educatie aanbieden voor achterstandskinderen. Tegelijkertijd is de deelname aan kinderopvang sterk gestegen. Hier ontbreekt het in veel gevallen echter aan een pedagogisch programma, bovendien blijkt de kwaliteit eerder af- dan toe te nemen. Voor achterstandsleerlingen bestaat wel een gericht programma van voorschoolse educatie, maar dit werkt segregatie in de hand. Bovendien blijkt er vaak geen sprake van een doorlopende leerlijn met de vroegschoolse educatie in het basisonderwijs.

De raad pleit daarom voor een aanbod van vijf ochtenden voor alle kinderen in deze belangrijke fase van hun ontwikkeling, zoals ook in veel andere landen gebruikelijk is. In Vlaanderen nemen bijvoorbeeld vrijwel alle driejarigen deel aan kleuteronderwijs. Voor Nederland heeft de raad daarom de hoogste verwachtingen van een aanbod door de basisschool, vergelijkbaar met dat voor de vierjarigen. Ouders kunnen op vrijwillige basis besluiten gebruik te maken van dit (gratis) aanbod. In het voorstel van de Onderwijsraad blijft de leerplichtige leeftijd van vijf gehandhaafd.

Vormgeving van een pedagogisch aanbod voor alle driejarigen

De raad stelt voor alle driejarigen vijf ochtenden te laten spelen en leren in een pedagogisch rijke omgeving onder verantwoordelijkheid van de basisschool en onder leiding van goed opgeleid personeel. Dit publiek bekostigde aanbod moet zo aantrekkelijk zijn dat ouders graag hun kinderen laten deelnemen, zoals dat nu ook geldt voor het bestaande aanbod voor vierjarigen. De structurele

extra kosten voor de overheid van een dergelijk aanbod zijn relatief beperkt. De raad becijfert deze kosten op 100-200 miljoen euro. De raad ziet in het voorstel van dit aanbod voor driejarigen een eerste stap naar een herziening van de gehele kleuterperiode van drie-, vier- en vijfjarigen binnen het onderwijs.

Om de kwaliteit van de leerkrachten voor het jonge kind te waarborgen, is de raad daarnaast voorstander van differentiatie binnen de pabo-opleiding. De pabo zou een specialisatie voor jonge (3-8) en oudere kinderen (6-12) moeten aanbieden. Om een brede inzetbaarheid van leerkrachten binnen de gehele basisschool te waarborgen zou een brede bevoegdheid moeten blijven bestaan, maar met de verplichting om bij wisseling tussen onderbouw en bovenbouw (en omgekeerd) een eenjarige bijscholing te volgen.

Overigens wil de Onderwijsraad benadrukken dat het belangrijk is om ook binnen de nieuwe opzet de expertise van de huidige peuterspeelzaalleidsters te benutten. De peuterspeelzaalleidsters kunnen bij uitstek een rol vervullen in het aanbod voor driejarigen op de basisschool, ter ondersteuning van de leerkracht of door zelf leerkracht te worden door een pabo-bijscholing.

Voor invoering van een pedagogisch aanbod voor driejarigen zijn op korte termijn verschillende varianten denkbaar. Bijvoorbeeld een gezamenlijk aanbod van de basisschool met kinderopvang en peuterspeelzaal of geleidelijke vervroeging van de instroom in het basisonderwijs door aanzienlijke uitbreiding van (de bekostiging van) het aantal wendagen. Uiteindelijk is het doel om de driejarigen onder te brengen bij de basisschool. De keuze voor een aanbod van vijf ochtenden maakt het mogelijk dat kinderen 's middags thuis of op de naschoolse opvang kunnen slapen. Op de lange termijn is uitbreiding naar negen dagdelen denkbaar, zoals gebruikelijk is in Vlaanderen en voor de vierjarigen in Nederland.

Zie ook de column op de website van de Onderwijsraad van Tamme Wieggersma, directeur van de Delftse Montessorischool, over de Montessorivisie op het jonge kind.

Onderwijsraad nu ook op Twitter

Wilt u snel geïnformeerd zijn over de publicatiedata van adviezen, persberichten, nieuwsberichten en oproepen in het kader van adviezen die de Onderwijsraad in voorbereiding heeft?

Dat kan via ons Twitter-account: <http://twitter.com/Onderwijsraad>

Bezoek Eerste Kamer

De Eerste Kamer heeft aandacht gevraagd voor het vormende aspect van ons onderwijs. De vraag van de Eerste Kamer is vooral ingegeven vanuit enige zorg: besteedt het huidige onderwijs nog voldoende aandacht aan vorming. In de toelichting verwijst de Eerste Kamer naar het klassieke vormingsideaal van 'Bildung'. Daarin stond niet zozeer beroepsvorming centraal, maar brede, algemene persoonsvorming.

In het huidige onderwijs domineert volgens sommigen een 'functionalistisch' perspectief: onderwijs gericht op het bijbrengen van wat economisch en maatschappelijk van nut is. Het doel is jongeren kennis en vaardigheden bij te brengen, die zij voor hun latere beroepsleven en hun maatschappelijk leven nodig hebben.

Hiermee is niet iedereen gelukkig. De roep om meer aandacht voor vorming blijkt breder te leven, zowel bij leerlingen en studenten als bij ouders, scholen en leraren. De Onderwijsraad heeft besloten om naar aanleiding van de vraag van de Eerste Kamer in 2010 een verkenning over vorming uit te brengen. De raad vindt vorming een

belangrijk thema. Recente maatschappelijke ontwikkelingen hebben de behoefte aan aandacht voor vorming in het onderwijs gevoed. Tegelijk maken dezelfde maatschappelijke ontwikkelingen het wel lastiger om concreet inhoud te geven aan vorming. De raad ziet echter wel kansen en aanknopingspunten voor vorming.

In een gesprek op 15 juni informeerde de raad de leden van de commissie over zijn aanpak van het onderwerp. Over veel zaken werd vervolgens van gedachten gewisseld. Punten die hierbij aan de orde kwamen:

- omschrijving van vorming en persoonsontwikkeling;

- de domeinen van vorming: moreel, cultureel-historisch, intellectueel;
- wijze waarop vorming plaatsvindt;
- ontwikkelingen die de aandacht voor vorming positief of negatief beïnvloeden; en
- handelingsverlegenheid bij leraren.

Van beide zijden werd het overleg als bijzonder vruchtbaar ervaren. De raad continueert zijn voorbereidingen en verwacht de verkenning in het vierde kwartaal van dit jaar uit te brengen.

Colofon

Redactie

Cindy Rouwhorst en Meile Tamminga

Dit is een uitgave van de Onderwijsraad. De nieuwsbrief verschijnt 3 à 4 keer per jaar en wordt gratis toegestuurd aan relaties van de Onderwijsraad.

Onderwijsraad

Nassaulaan 6

2514 JS Den Haag

Telefoon 070 310 00 00

Fax 070 356 14 74

secretariaat@onderwijsraad.nl

www.onderwijsraad.nl

Druk

DeltaHage, Den Haag

Ontwerp & vormgeving

Balyon, Zoeterwoude

ISSN: 1569-9102